

Relacje opracowała p. Anna Lorańc z Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Wieliczce

Relacja z 30 IX 2015 r.

Uniwersytet Jagielloński powitał wielickich gimnazjalistów

30 września uczniowie gimnazjów z Węgrzc Wielkich, Golkowic i Dobranowic uczestniczyli w wycieczce zorganizowanej na rozpoczęcie kolejnego sezonu projektu „Ucz się u mistrzów”. Wielicka młodzież miała okazję spotkać się dziekanem Wydziału Polonistyki dr. hab. Jarosławem Fazanem, który zaprezentował zabytkową aulę w Collegium Novum, opowiadając o znaczeniu Uniwersytetu na przestrzeni wieków, o jego sławnych fundatorach i uczonych i zachęcając uczniów do rozważenia uniwersyteckiej drogi w życiu. Wspomniano o takich postaciach, jak: Kazimierz Wielki, Królowa Jadwiga, Władysław Jagiełło, Hugo Kołłątaj, Mikołaj Kopernik, Jan Matejko. Następnie uczniowie udali się na zajęcia przygotowane przez studentów Wydziału Polonistyki – Ilonę Stanek i Patryka Machnikowskiego. Zajęcia dotyczyły onomastyki (nauki o nazwach własnych) i za pomocą zabawy nie tylko poszerzały zakres wiadomości ze szkoły o specjalistyczne nazewnictwo, ale ukazywały w ciekawy sposób zasady tworzenia różnych nazw własnych. Kolejnym etapem wycieczki było zwiedzanie Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Collegium Maius. Uczniowie dowiedzieli się jak mieszkali i jakie życie wiedli w dawnych czasach profesorowie, jakie dary otrzymało Muzeum od wybitnych osób, jakimi przyborami naukowymi posługiwali się w dawnych czasach uczeni, jakie ważne dokumenty znajdują się w muzeum oraz jakie znakomitości świata gościły w murach Collegium Maius i jaką rolę Collegium Maius pełni w dzisiejszym życiu akademickim uczelni.

Podziękowania za zorganizowanie wycieczki niech przyjmie dr hab. Kazimierz Sikora, niestrudzony koordynator projektu Ucz się u mistrzów z ramienia Uniwersytetu Jagiellońskiego. Dziękujemy także Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego za oprowadzenie wycieczki mimo przygotowań do wielkiego dnia rozpoczęcia kolejnego roku akademickiego. Dziękujemy także obecnym na wycieczce nauczycielom oraz Wydziałowi Edukacji UMIG w Wieliczce za pomoc w realizacji wycieczki.
[AL]

Relacja z 7 X 2016 r.

„Ucz się u mistrzów” „Czy fajny jest fajny? Czyli o kreatywności językowej młodzieży słów kilka”

W Solnym Mieście w Wieliczce odbył się wykład dr Donaty Ochmann,. Młodzież nie kryła zaskoczenia tym, że nauczyciel akademicki może mieć tak dobre (nawet lepsze niż słuchacze!) rozeznanie w nieprzebranych zasobach słownictwa socjolektu młodzieżowego, uczniowskiego. Żywe reakcje wywoływały licznie podawane w prezentacji przykłady, które jednak wiodły w toku przemyślanego wywodu konsekwentnie do rzeczowej diagnozy potencjału kreatywnego języka młodzieżowego, jego popularności a nawet ekspansji do języka ogólnego (zwł. jego potocznej odmiany). W wykładzie pojawiły się też elementy krytyczne, zwrócono np. uwagę na narastającą w tym środowisku tendencję do wulgaryzacji, seksualizacji i brutalizacji języka, co ma negatywne konsekwencje w zubożeniu warstwy intelektualnej komunikatu, w problemach z wyrażaniem pozytywnych emocji, w deformacji systemu wartości czy zachwianiem komunikacji międzypokoleniowej. Choć podane w atrakcyjnej i przystępnej formie, podniesiono więc w wykładzie problemy trudne; słuchacze mogli konfrontować treści wykładu z własnym doświadczeniem .

21 X 2015 r.

„Ucz się u mistrzów” O pożytkach z humanistyki, w trakcie którego poruszył tak ważne tematy jak pojęcie prawdy czy perspektywizm

dr hab. Krzysztof Zajas wygłosił wykład który miał na celu odpowiedzenie na pytania: czym jest humanistyka oraz czy humanistyka jest nauką? Dr hab. Krzysztof Zajas przytoczył definicję humanistyki, według której głównym przedmiotem zainteresowania humanistyki jest człowiek, jako złożony byt, który domaga się narracji. Zwrócono uwagę na różnice między prawami naukowymi a narracją humanistyczną. Ważnym pojęciem wykładu, nad którym zastanawiano się i analizowano je, była prawda. Próbowano zdefiniować prawdę w naukach ścisłych i w humanistycznych i ukazać różnice w tych perspektywach. Ważnym wnioskiem z wykładu jest to, iż w humanistyce nie ma jednej prawdy obiektywnej oraz że zadaniem nauk humanistycznych jest podważać, dopytywać, patrzeć na nowo i z innej perspektywy. Tutaj na wykładzie nawiązano naturalnie do filozofii perspektywizmu, a także do postaci filozofia Thomasa Kuhna. Prowadzący wprowadził też rozróżnienie między dyskursem prawdziwościowym, a prawdą.

Relacja z 4 XI 2015 r.

„Ucz się u mistrzów” o tym, jak mówili nasi przodkowie

4 listopada dr hab. Kazimierz Sikora starał się słowami przenieść wielickich gimnazjalistów do dawnych czasów, ukazując im przykłady zmian, jakie zaszły w języku polskim na przestrzeni wieków.

Pierwszym pytaniem do rozstrzygnięcia w trakcie wykładu było Jak daleko sięgnąć? Czyli do kiedy powinniśmy się lub w ogóle możemy się cofnąć w analizie zmian zachodzących w polskim języku. Podano przykłady najdawniejszych zabytków piśmiennictwa polskiego, takich jak Bulla gnieźnieńska, Kazania świętokrzyskie, Księga henrykowska (zawierająca najstarsze zdanie polskie) czy Biblia królowej Zofii. W dalszej części wykładu dr hab. Kazimierz Sikora przytoczył przykłady zmian, jakie zaszły w wymowie w języku polskim na przestrzeni wieków. Pokazane zostały zmiany w wymowie głosek; także różnice we fleksji form liczby pojedynczej, mnogiej i podwójnej, która wyszła z użycia w XVI wieku; mowa też była o archaicznym wzorach odmian czasownika zaginionej polszczyzny – czasach prostych. Następnie uczniowie, wraz z Profesorem, próbowali odczytać tekst (w przekładzie na staropolszczyznę XII w.) o obronie i zdobyciu Kołobrzegu z Kroniki Galla Anonima, a potem jeden z trenów (IV) Jana Kochanowskiego, zgodnie z zasadami wymowy obowiązującymi w czasach, kiedy to wspaniałe dzieło poetyckie powstało. Dla wszystkich było sporym zaskoczeniem, jak bardzo wymowa w XVI wieku przypominała dzisiaj mowę polskiej wsi małopolskiej.

Relacja z 18 XI 2015 r.

Onomastyka na wykładzie z serii „Ucz się u mistrzów”

Jaka historia kryje się za nazwami miast? Skąd biorą się przydomki dla mieszkańców pewnych wsi? Odpowiedzi na te i kilka innych zagadek przedstawił wielickim gimnazjalistom dr Tomasz Kurdyła podczas wykładu pt.: *Co nam mówią nazwy miejscowe i przydomki?*

Podczas wykładu dr Tomasz Kurdyła wspólnie z uczniami wyjaśniali pochodzenie nazw miejscowości, dzieląc typy nazw w zależności od źródła nazwy. Nazwy wywodzące się z podań ludowych (*Sandomierz, Warszawa*), od nazwisk, od zawodów uprawianych dawniej w osadach służebnych (*Mydlniki, Łagiewniki, Jadowniki, Psary*), charakterystycznych cech, życia religijnego (*Bieśnik*), hobby mieszkańców, sławnego mieszkańca (*Rejowiec*), typu osadnictwa (np. *Opole, Wola*), obszaru (*Podgórze, Zalas, Równie, Pustynne, Lednica*), zwierzyny lub roślinności lub rzek (*Wilczysko, Kozielno, Czesiny*), z przeniesień (*Lwówek, Szczecinek, Grybów, Kombornia*).

Kolejnym punktem wykładu były rozważania na temat nazw mieszkańców miast oraz przydomków mieszkańców wsi. Pod lupę wzięto szczególnie mieszkańców Wieliczki, Poznania, Warszawy oraz Krakowa. Przydomki mieszkańców wsi są tworzone inaczej niż nazwy mieszkańców. Powstają one na podstawie pewnych cech mieszkańców, np. *koniarze* (gdy większość mieszkańców zajmuje się hodowlą koni), *tajojki* (od zawołania *Ta joj!*), *kulony, gulony, kapcony* (np. nadęci lub wyniośli ludzie), *wąsale, cebularze* (o mieszkańcach Iwonicza, zwanego czasem też *Cebulowem*). Kilka chwil poświęcono także na przydomki innych narodów nadawane im przez Polaków oraz przydomki Polaków za granicą.

Relacja z 2 XII 2015 r.

„Ucz się u mistrzów” o retoryce z rumieńcem

Na kolejnym wykładzie w ramach projektu „Ucz się u mistrzów” mgr Bogusław Wajzer, doktorant na Wydziale Polonistyki UJ przedstawił wielickiej młodzieży gimnazjalnej zagadnienie retoryki.

Na początku przytoczono kilka definicji retoryki i omówiono jej status dawniej i dziś. Ciekawej analizie poddano obraz (opis postaci) Retoryki w dziele *Ikonologia* (1593 r.) autorstwa Cesarego Ripy i wyjaśniono dlaczego Retoryka ma czasem purpurową twarz, a u jej stóp znaleźć można chimerę. Purpurowa twarz może oznaczać emocje, które towarzyszą wypowiedzi, a przez chimerę można rozumieć ciemną stronę retoryki, która może posłużyć manipulacji. Przytoczono i omówiono także cytat Arystotelesa o sztuce retoryki. Skupiono się także na zagadnieniu języka/słowa (logos) oraz dialogu (podwójnego słowa) jako narzędzi poznawania świata. W tym fragmencie wykładu przytoczono i omówiono odpowiedni cytat austriackiego filozofa Ludwiga Wittgensteina „Granice mego języka wyznaczają granice mego świata”. Wykład niewątpliwie poruszał wyobraźnię młodych ludzi, pokazywał głębokie tradycje naszego współczesnego wyobrażenia o sztuce słowa.

Relacja z 16 XII 2015 r.

O sukcesie i człowieku sukcesu podczas wykładu „Ucz się u mistrzów”

16 grudnia mgr Milena Adaszek-Waliszczak, doktorantka na Wydziale Polonistyki UJ, przedstawiła gimnazjalistom z Wieliczki wykład pt. *Sukces po polsku*. Temat został jednak ujęty nie tylko pod kątem językoznawczym, ale także socjologicznym.

Na początku wykładu zastanawialiśmy się, czy sukces jest nazwą wartości, tylko pojęciem, czy może jest pewnym „zaklęciem”? Prowadząca omówiła pojawienie się słowa *sukces* w słownikach i jego znaczenie na przestrzeni wieków. Zaprezentowała także tzw. Korpus Języka Polskiego, jego zastosowanie i wnioski, jakie można wyciągnąć, analizując użycie słowa *sukces* do 1999 i po 2000 roku. Pod lupę zostały także wzięte poradniki, w których omawiano m. in. cechy i źródła sukcesu i na tej podstawie wykładowczyni przedstawiła obraz sukcesu, jaki wyłania się z takiej literatury. Następna część wykładu dotyczyła próby określenia i zdefiniowania tzw. „człowieka sukcesu”. Wnioski, jakie wyciągnięto na koniec, są następujące: brak jest jednoznacznej definicji sukcesu, bo dla każdego sukces to coś innego, niemniej jednak autorzy wielu poradników tworzą tzw. modele człowieka sukcesu, często uwzględniając w nich relacje z innymi ludźmi, cechy charakteru oraz nastawienie do świata. Dziś dość jednoznacznie pojęcie ewoluuje w stronę ekonomicznego, zawodowego i życiowego powodzenia – w rozumieniu zachodnim.

Relacja z 13 I 2016 r.

O retoryce sporu na wykładzie "Ucz się u mistrzów"

13 stycznia wykładem o retoryce sporu rozpoczęliśmy nowy rok w projekcie „Ucz się u mistrzów”. Gościem spotkania było dr hab. Aneta Załazińska, która w brawurowy sposób ukazała młodzieży gimnazjalnej z Gminy Wieliczka cechy języka niewerbalnego charakterystyczne dla sporów, dyskusji i kłótni.

W trakcie wykładu zastanawialiśmy się nad tym, jak zmieniają się nasze wypowiedzi w trakcie kłótni, jak się wtedy zachowujemy, jakie wykonujemy gesty oraz czy nasze zachowanie jest inne, niż zazwyczaj. Po krótkim wstępie na temat gestów i ich znaczenia dla wypowiedzi ustnej oraz podziału wg ich roli w trakcie wypowiedzi ustnej, a także na temat badań nad gestami, Wykładowczyni zaprezentowała szereg fragmentów filmów. Filmiki ilustrowały różne gesty oraz postawy prezentowane przez interlokutorów w trakcie prowadzenia sporu lub ożywionej dyskusji. Każdy filmik został przeanalizowany i zostały wskazane gesty, ich znaczenia oraz reakcje uczestników rozmowy na konkretne zachowania, często reakcje automatyczne lub nieuświadomione. Zilustrowane zostały np. batuty, batuty palca wskazującego, uciszające dłonie oraz reakcje, gdy ktoś wchodzi na osobistą ścieżkę w trakcie sporu publicznego, gdy ktoś przeszkadza w wypowiedzi lub gdy narusza naszą przestrzeń osobistą. Dr hab. Aneta Załazińska ukazała, jak gesty mogą nawet zmieniać ton i wyraz wypowiedzi, a nawet mogą stanowić całą wypowiedź.

Na kolejny wykład, tym razem otwarty dla wszystkich zainteresowanych, organizatorzy zapraszają młodzież i dorosłych po feriach, 10 lutego. W Kampusie Wielickim, w Sali Audytoryjnej, dr hab. Kazimierz Sikora przedstawi wykład pt. *Znaczenie Chrztu Polski dla polskiej kultury i języka* (godz. 13:30).